

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

Кафедра підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

**СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ
ПІДПРИЄМНИЦТВА, ТОРГІВЛІ ТА БІРЖОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

**Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції
«Запорізька політехніка».**

(13-14 травня 2021 року)

Електронне видання на DVD-ROM

Запоріжжя, 2021

УДК 334.72:339
С83

*Рекомендовано до видання Вченою радою
Національного університету «Запорізька політехніка»
(Протокол №11/21 від 31.05.2021 р.)*

С83

Стратегічні пріоритети розвитку підприємництва, торгівлі та біржової діяльності: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, Запоріжжя, 13-14 травня 2021 року [Електронний ресурс] Електрон. дані. – Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2021. – 1 електрон. опт. диск (DVD-ROM); 12 см. – Назва з тит. екрана. – 389 с.

ISBN 978-617-529-326-3

Збірник містить стислий виклад доповідей і повідомлень учасників II Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегічні пріоритети розвитку підприємництва, торгівлі та біржової діяльності», спрямованих на пошук шляхів розвитку підприємництва, торгівлі та біржової діяльності в умовах трансформаційних змін в економіці України.

УДК 334.72:339

ISBN 978-617-529-326-3

© НУ «Запорізька політехніка», 2021

Завадських Г.М. ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ ЯК МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ.....	335
Платонов О. І. КЛАСТЕРИЗАЦІЯ ПОРТІВ СТРАТЕГІЧНОГО ЗНАЧЕННЯ ЗА ПРИНЦИПОМ «РОЗШИРЕНИХ ВОРИТ» ЯК ЕЛЕМЕНТ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МУЛЬТИМОДАЛЬНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ.....	340
Семерунь Л. В., Мусяца В.Д. ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ТУРБУЛЕНТНОСТІ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА.....	342
Середа С.А., Дмитрів С.П., Чечотенко М.А. ТОРГОВЕЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО У КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ОТГ.....	344
Соболевська О.О. СУЧАСНИЙ СТАН ВЕДЕННЯ МИСЛИВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ....	346
С.О. Топалова, О.Б. Швидка, Ж.І. Торяник СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В УНІВЕРСИТЕТАХ: СВІТОВИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД.....	349
Яворська Т.І. СІМЕЙНІ ФЕРМЕРСЬКІ ГОСПОДАРСТВА У РОЗВИТКУ ОТГ.....	353
СЕКЦІЯ 8. УПРАВЛІННЯ В АРХІТЕКТУРІ ТА БУДІВНИЦТВІ ЗА ПРИНЦИПАМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	356
Абуселідзе Г., Левченко Н.М. НАУКОВИЙ ТЕЗАУРУС ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІЙНОГО АПАРАТУ УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ З БУДІВНИЦТВА.....	356
Бобко Н.А. МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ В БУДІВНИЦТВІ.....	358
Бобко Н.А., Дацько Н.М. ЦІНОУТВОРЕННЯ В БУДІВНИЦТВІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	360
Ічетовкін А. О. ІНТЕГРАЦІЯ QM ТА RM, ЯК ЗАПОРУКА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ.....	362
Крайнік О.М. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ МЕНЕДЖМЕНТУ В БУДІВЕЛЬНОМУ ВИРОБНИЦТВІ.....	364
Левченко Н.М. УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ З РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ ЗАНЕПАДАЮЧИХ ВИРОБНИЧИХ ТЕРИТОРІЙ МІСТА.....	366
Левченко Н.М., Захарчук В.М. ДЕВЕЛОПМЕНТСЬКИЙ СУПРОВІД ВВЕДЕННЯ НЕРУХОМОСТІ В ЕКСПЛУАТАЦІЮ.....	369
Левченко Н.М., Матвіїшина О.Є. ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЄЮ ТЕРИТОРІЇ ВИРОБНИЧОЇ ЗОНИ МІСТА	371

науково-практичної конференції, 30-31 жовтня 2019 р. Полтава: ФОП Пусан А.Ф., Полтавський національний технічний університет ім. Ю.Кондратюка. 2019. С.95-97

3. Морозюк Н. В. Методика визначення рівня самодостатності територіальних громад. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. 2017. № 260. С. 242-250.

4. Бикова В. Г., Тімар І. В., Биков Б. Д. Управління фінансовими ресурсами орг в контексті забезпечення розвитку підприємництва: Теорія та практика управління суб'єктами підприємництва : колект. моногр. / за заг. ред. Т. В. Гринько. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. С. 120-127.

УДК 35.072.1

Завадських Г.М.¹

¹к.е.н., доц., доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного, м. Мелітополь, Україна

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ ЯК МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Реформа децентралізації передбачає передачу повноважень, фінансів на їх реалізацію та відповідальності за їх виконання від центральної влади органам місцевого самоврядування (ОМС), тобто тому керівництву (місцевим радам та їхнім головам), яке жителі територіальних громад самі собі оберуть. Децентралізація влади сприяє економічному зростанню країни завдяки можливості органів місцевого самоврядування отримати значні обсяги надходжень до місцевих бюджетів та спрямування фінансових ресурсів на соціальні проекти, розвиток інфраструктури та фінансування регіонального розвитку [2]. Як наслідок, децентралізація сприяє покращенню інвестиційного клімату та бізнес-середовища, впровадженню інновацій, формуванню ефективного інституціонального середовища, що є головною умовою залучення міжнародних інвесторів для фінансування діяльності українських підприємств.

Успішність реформи у частині зміцнення матеріальної та фінансової основи міст, селищ і сіл та надання їм більшого обсягу прав у розпорядженні наявними ресурсами створює на локальному рівні осередки активізації господарської діяльності та формує умови для розкриття внутрішнього потенціалу громад. На противагу цим прогресивним крокам, управління територіальними громадами ще не стало якісно новим унаслідок неврегульованості перерозподілу повноважень між громадами та адміністративно-територіальними одиницями регіонального та субрегіонального рівнів.

На першому етапі реформи децентралізації було сформульовано ключові нормативно-правові рамки щодо спроможності громад. Хоча Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 2015 р. регламентує, за яких умов Кабінет Міністрів України (КМУ) може визнати об'єднану територіальну громаду спроможною, у ньому не міститься визначення спроможної громади як такої [1]. Підвищення управлінської спроможності ОТГ під час впровадження децентралізації очікується внаслідок перерозподілу повноважень між виконавчими органами та органами місцевого самоврядування на засадах субсидіарності та зміни адміністративно-територіального устрою, який передбачає також зміни функцій органів виконавчої влади різних рівнів. На першому етапі реформи було утворено додаткові можливості для горизонтальної та вертикальної координації управління регіональним розвитком завдяки посиленню дієвості територіальних громад, поширенню стратегування розвитку громад та регіонів, становленню фінансових та організаційних інструментів реалізації державної регіональної політики.

Другий етап реформи децентралізації, який розпочався в Україні у 2019 р., посилив наголос на потребі підвищення спроможності ОТГ насамперед до надання публічних послуг. В Україні протягом 2019 р. спостерігалася суттєва активізація процесів децентралізації. Утворилися 223 ОТГ, натомість у 2018 р. – лише 141. Станом на 10 січня 2020 р. в країні було створено 1029 об'єднаних територіальних громад, у які об'єдналися 4698 громад з населенням 11,7 млн осіб. Перспективними планами формування територій громад покрито 90,3 % території країни. Також у 2019 р. значно активізувався процес приєднання громад до ОТГ та міст обласного значення. Процедура приєднання сусідніх громад пройшли вже понад 100 ОТГ. Загалом до них доєдналися майже 250 сусідніх сільських та селищних рад. Понад громад приєдналися до 44 міст обласного значення за спрощеною процедурою. За показниками формування спроможних громад у регіонах п'ятірка регіонів – лідерів реформи та аутсайдерів змінилася несуттєво [4].

На початку 2020 р. рейтинг областей із формування спроможних громад очолювали Житомирська, Дніпропетровська, Чернігівська, Хмельницька та Запорізька області (порівняно з початком 2019 р. замість Волинської до першої п'ятірки увійшла Дніпропетровська область). На початок 2020 р. рейтинговий список областей щодо формування спроможних громад завершували Київська, Львівська, Закарпатська, Вінницька та Кіровоградська області. Перелік областей, у яких на початок 2020 р. були затверджені перспективні плани, поповнився Закарпатською областю [3].

Реформа територіальної організації влади та місцевого самоврядування надала громадам України нову модель розвитку та розбудови системи організації місцевих органів. Децентралізація об'єднує низку реформ, що стосуються різних аспектів міського та сільського політичного та соціального життя областей. Вона спонукає змінити умови економічного розвитку, державного фінансування, і, що найважливіше, – суспільної самоорганізації. Децентралізація інтерпретується як можливість громад мати повноваження і розпоряджатися ресурсами на їх реалізацію. Раніше повноваження і ресурси були сконцентровані в центрі і розподілялися по виконавчій вертикалі, що робило громади залежними і створювало складнощі для розвитку реального самоврядування. Тепер же основна частина зароблених коштів залишається в громаді, і її члени самі приймають рішення, на що ці гроші витратити.

Поступово трансформуються відносини між центром та об'єднаними громадами від підпорядкування до партнерства. Відносини набувають більш прагматичного характеру, хоча деякі учасники дослідження наводили приклади, коли, відчувши незалежність, керівники громад відмовлялися на перехідному етапі від участі в заходах на рівні області чи району. За результатами реформи територіального устрою в Україні має бути сформовано три рівня місцевого самоврядування: область (або регіон), район і громада, що складається з декількох об'єднаних населених пунктів. На рівень громади мають бути передані повноваження згідно з її компетенцією за принципом субсидіарності. Серед них початкова і середня освіта, первинна медицина, житлово-комунальне господарство, будівництво, місцеві дороги, інфраструктура. Повноваження між трьома рівнями місцевого самоврядування мають бути чітко розмежовані. Виконавча влада перейде від місцевих адміністрацій до виконавчих комітетів місцевих рад, у той час як адміністративний контроль в рамках, окреслених Європейською хартією місцевого самоврядування, ляже на плечі префектів, які замінять глав обласних державних адміністрацій.

Ситуація, що склалася в Україні внаслідок впливу глобальних ризиків пандемії коронавірусу COVID-2019, розкриває ще один із ракурсів можливої взаємодії регіонів та громад у рамках реалізації загальнонаціональних завдань протиепідемічної стійкості економіки та спільноти. Низка напрямів, які належать до сфери відповідальності місцевих громад, безпосередньо впливають на стан громадського здоров'я (у т. ч. через покращення загальної екологічної ситуації) та поліпшення опірності поширенню пандемії, а тому мають бути включені до загальнонаціональної системи заходів.

Фінансова децентралізація в Україні суттєво прискорила динаміку інвестиційної діяльності. Важливим позитивним результатом реформи міжбюджетних відносин є щорічне збільшення інвестиційних ресурсів

місцевих бюджетів. Після різкого спаду інвестиційної активності в 2014 р. (обсяг капітальних інвестицій зменшився на 12,2 %, а обсяг інвестицій, профінансованих за кошти державного і місцевих бюджетів, – на 33,3 %), у наступних роках відбулося її зростання, динамічніше – із бюджетних джерел (у 2015–2017 рр. капітальні інвестиції в Україні у середньому зросли на 26,9 %; індекс приросту інвестицій, профінансованих за кошти бюджетів, становив 190,9 %, зокрема із місцевих бюджетів – 194,7 %, із державного бюджету – 183,9 %) [4].

Забезпечення сталого розвитку регіонів України передбачає розширення спроможності громад до ефективного використання ресурсів, і насамперед – людського капіталу, який утверджується в ролі головного ресурсу конкурентоспроможності регіону через забезпечення можливостей для гідної праці, продуктивної та інклюзивної зайнятості [2]. Найважливішою передумовою досягнення поставлених завдань стає формування соціального капіталу, який умотивовує комунікації, що забезпечують ефективне залучення місцевого потенціалу та розкривають місцеві конкурентні переваги. Формування, реалізація й розвиток трудових потенціалів громад та регіонів залежать від впливу демографічних, економічних, інституційних та соціальних чинників. Серед демографічних чинників, що суттєво впливають на процес формування та реалізації трудових потенціалів, у числі найперших слід назвати демографічний базис формування людського капіталу. Передусім це стосується таких демографічних характеристик, як-от: чисельність та статеві структура населення; тенденції народжуваності та смертності; очікувана тривалість життя при народженні; стан здоров'я населення, що проживає на цих територіях; інтенсивності міжрегіональних міграційних потоків [1].

Механізми залучення жителів територіальної громади до участі в сталому розвитку території визначені чинним законодавством, серед них, зокрема, такі:

- участь жителів у громадських слуханнях щодо питань життєдіяльності громади;
- заслуховування звітів голови громади та депутатів перед жителями громади;
- участь у проведенні відкритих сесій місцевих рад з вільним доступом жителів;
- споживання та використання в громадській, експертній та підприємницькій діяльності інформації щодо важливих рішень життєдіяльності громади, висвітленої на сайтах громад;
- участь у формуванні та поданні електронних петицій на сайті громади.

З економічної точки зору збільшення повноважень громад і надання їм додаткових ресурсів – єдина реальна можливість відродити соціально-економічний розвиток територій. Лише децентралізація зможе зробити Україну сучасною державою з стійким промисловим розвитком та надійним зовнішньополітичним становищем.

Упровадження децентралізації як інструменту державної регіональної політики має на меті змінити систему управління громадами та систему адміністративно-територіального устрою країни, а також досягти покращення становища громадян незалежно від місця їх проживання.

Попри успіхи в децентралізації слід звернути увагу на нерівномірність перетворень у різних областях України. Різний рівень залучення громад до процесу об'єднання, досягнення та невдачі на цьому шляху зумовлюються низкою як об'єктивних (особливості розселення, економічний потенціал, демографічний, етнічний склад населення тощо), так і суб'єктивних (заінтересованість політичної еліти в реалізації процесу об'єднання, ефективність роботи місцевих органів виконавчої влади) чинників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні : наук. доп. / [Шевченко О. В., Романова В. В., Жаліло Я. А. та ін.] ; за наук. ред. д-ра екон. наук Я. А. Жаліла. – Київ : НІСД, 2020. – 153 с.
2. Завадських Г.М. Регіональний аспект диспропорцій соціально-економічного розвитку України / Г.М. Завадських // Збірник наукових праць ТДАТУ (економічні науки), 2014.-№3(27).-С.120-124.
3. Офіційний державний сайт України «Децентралізація». Моніторинг процесу децентралізації влади та
4. реформування місцевого самоврядування станом на 10 січня 2019 року. – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/mainmonitoring>